

Дар бораи иҷора дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

(Вedomостьҳои СО РССТ соли 1990, №24, мод.415; соли 1991, №18, мод.226;
Ахбори МО ҚТ соли 1995, №22, мод.268; соли 2004, қ-1, №12, мод. 692;)

Фасли 1. Иҷора

Қоидаҳои умумӣ дар бораи иҷора

Моддаи 1. Иҷора

Иҷора ба мақсади зиёд намудани истеҳсоли маҳсулот, баланд бардоштани ҳосилнокии меҳнат ва дар ин асос беҳтар намудани зиндагии мардум ташкил меёбад.

Иҷора дар асоси шартнома ба мӯҳлати муайян бо подош ихтиёрдорӣ ва истифода кардани замин, дигар захираҳои табиӣ, корхонаҳо (иттиҳодияҳо) ва комплексҳои дигари молу мулк, инчунин дигар ҳел амволе мебошад, ки ба иҷоракор барои мустақилона пеш бурдани фаъолияти хоҷагӣ ва ё дигар фаъолиятҳо зарур аст.

Моддаи 2. Қонунҳои оиди иҷора

Муносибатҳои иҷоравиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Қонуни мазкур ва дигар актҳои қонунии Ҷумҳурии Тоҷикистон танзим менамоянд.

Моддаи 3. Соҳа ва объектҳои иҷора

Иҷора дар ҳамаи соҳаҳои халқ иҷозат дода мешавад ва нисбати молу мулкӣ тамоми шаклу намудҳои моликият истифода шуда метавонад.

Ба иҷора инҳоро додан мумкин аст:

- а) замин ва дигар захираҳои табиӣ;
- б) корхонаҳо (иттиҳодияҳо), ташкилотҳо, воҳидҳои таркиби иттиҳодияҳо, истеҳсолот, цехҳо ва дигар соҳаҳои корхонаю ташкилотҳо, ҳамчунин комплексҳои, ягонаи молу мулкӣ фондиҳои истеҳсолӣ ва дигар сарватҳо;
- в) биноҳои алоҳида, иншоот, таҷҳизот, воситаҳои нақлиёт, асбобу анҷом, дигар сарватҳои моддӣ.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон намудҳои (гурӯҳҳои) корхонаҳо (иттиҳодияҳо), ташкилотҳо ва намудҳои амволсро, ки ба иҷора дода намешаванд, муқаррар мекунанд.

Моддаи 4. Иҷорадеҳон

Молу мулкро мулкдор, аз ҷумла шахсон ва гражданиҳои юридикӣ хоричӣ ба иҷора дода мставонанд. Органу ташкилотҳои низ иҷорадеҳ шуда мставонанд, ки мулкдор онҳоро барои ба иҷора додани амвол ваколатдор кардааст. Корхонаҳои давлатӣ, ташкилотҳои кооперативӣ, ҷамъиятӣ ва дигар ташкилотҳо ҳуқуқ доранд, ки комплексҳои молу мулк, биноҳои алоҳида, иншоот, таҷҳизот ва дигар сарватҳои моддиро, ки дар ихтиёрдории пурраи хоҷагӣ ё идораи таъҷилии онҳо мебошанд, ба иҷора диҳанд.

Замин ва дигар захираҳои табиӣро Маҷлиси вакилони халқ дахлдор ба иҷора медиҳанд, аз ҷумла дар асоси озмун.

Колхозу совхозҳо ва корхонаҳои дигари хоҷагии қишлоқ заминҳои ба ихтиёри худ гирифтаро мставонанд мустақилона ба иҷора диҳанд.

Моддаи 5. Иҷорагирон

Шахсони юридикӣ ва шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, корхонаҳои муштарак, иттиҳодияю ташкилотҳои байналхалқӣ бо иштироки шахсони ҳуқуқии ватанӣ ва хоричӣ, ҳамчунин давлатҳои хоричӣ, ташкилотҳои байналхалқӣ, шахсони ҳуқуқӣ ва воқеӣ иҷорагир буда мставонанд.

Модда 6. Иттиҳодияҳои иҷорагирон

Иҷорагирон ҳуқуқ доранд, ки ихтиёрӣ ассоциация, иттифоқҳо, консорциумҳо, консернҳо ва дигар иттиҳодияҳо барпо карда, фаъолияти онҳоро бо пул таъмин намоянд, аз онҳо мувофиқи оиннома озодона бароянд, ба ин иттиҳодияҳо, қатъи назар аз шакли моликияти истеҳсолоташон, ҳар як коллектив ва гражданин дохил шуда метавонад. Иҷорагирон дар навбати худ ҳуқуқ доранд бо ризоияти иттиҳодияҳо ба ҳар яки онҳо дохил шаванд.

Моддаи 7. Шартномаи иҷора

Шартномаи байни иҷорагиру иҷорадеҳ ҳуҷҷати асосис мебошад, ки муносибати байни онҳоро танзим мскунад. Он дар асоси ихтиёрӣ ва баробарҳуқуқии пурраи тарафҳо имзо карда мешавад.

Шартномаи иҷора инҳоро псшбинӣ мекунад: таркибу арзиши молу мулки ба иҷора додашаванда, андозаи иҷорапулӣ, мӯҳлати иҷора, тақсими вазифаҳои тарафҳо дар бобати пурра барқарор ва таъмир кардани молу мулки иҷоравӣ, вазифаи иҷорадеҳ дар хусуси ба иҷорагир додани амвол дар ҳолатс, ки ба шартҳои шартнома мувофиқ бошанд. Вазифаи иҷорагир дар бобати мувофиқи талаботи шартнома истифода бурдани молу мулк, масъулияти иҷорагир дар бахши сари вақт додани иҷорапулӣ ва баъди ба охир расидани мӯҳлати шартнома ба иҷорадеҳ баргардонидани молу мулк дар ҳолати псшбиникардаи шартнома, шартҳои харида гирифтаи амволи иҷора ва дигар шартҳои моҳиятнок.

Ба шартномаи иҷора назифаи иҷорадеҳ дар бобати таъминоти моддию тсхникӣ, расонидани ёри барон тараққиёти истсҳсолот, татбиқи комъёбиҳои илму техника ва тсхнологияи псшқадам, нав кардани техникаи истсҳсолот, тараққиёти иҷтимоӣ, расонидани кӯмаки ахборотию машваратӣ ва дигар хсл ёриву мадад, мададгорӣ дар боби тайёр кардани кадрҳо, муҳайё намудани шароити зарурии истифодаи самарбахши молу мулки ба иҷора гирифташуда ва дар ҳолати хуб нигоҳ доштани он дохил шуда мставонанд.

Арзиши молу мулки ба иҷора гирифташуда дар шартнома бо назардошти баҳои амвол дар лаҳзаи ба иҷора супоридани вай бо қимати асли, боқимонда ё барқароршуда муайян карда мешавад.

Давоми мӯҳлати хизмати амволи ба иҷора додашуда бо созиши тарафайн на зиёда аз мӯҳлати нави хурдашавии пурраи он, ки ба нормаи амортизация мутобиқат мскунад, муқаррар карда мешавад.

Тарафҳо дар сурати иҷро накардан ва ё пурра иҷро накардани ўҳдадориҳои шартномаи иҷора, аз ҷумла барон яктарафа тағйир додан ва вайроикунии шартнома дар асоси қонун ва шартнома ҷавобгаранд.

Дар мавриди кифоя набудани васоити иҷорадеҳе, ки амволи корхонаи давлатиро (воҳиди структурии иттиҳодияро) ба иҷора супурдааст, аз рӯи ўҳдадориҳои дар назди иҷорагир соҳиби молу мулки дахлдор ҷавобгар мебошад.

Моддаи 8. Иҷорапулӣ

Иҷорапулӣ аз ҳиссачудокунии амортизационии арзиши молу мулки ба иҷора гирифташуда ташкил меёбад. Ҳангоми ба иҷора додани замин ва дигар сарватҳои табиӣ ҳаққи амортизацияи гирифта намешавад. Андозаи ҳиссачудокунии амортизацияро, ки ба иҷорапулӣ дохил мешавад, шартномаи иҷора дар асоси тақсими вазифаҳои дар он пешбинигардидаи тарафҳо дар бобати таҷдиди молу мулки иҷоравӣ муайян мекунад. Иҷорапулӣ ҳамчунин маблағҳоеро дар бар гирифта метавонад, ки иҷорагир ба иҷорадеҳ барои таъмири объектҳо баъди анҷоми мӯҳлати иҷораи онҳо медиҳад. Иҷорапулӣ як қисми фоидаро (даромадро) дарбар мегирад, ки он аз истифодаи барои ҷамъият зарури молу мулки иҷоравӣ (фоизи иҷора), ки шартнома маъмулан ба дараҷаи на камтар аз фоизи банк муайяи мекунад, ҳосил шуда метавонад.

Иҷорапулӣ метавонад барои тамоми молу мулки иҷорвӣ яклухт ва ё алоҳида аз рӯи ҳар объект дар шаклҳои асли, пулӣ ва ё омехта муқаррар шавад. Шарту мӯҳлати супоридан ва ҳисоби гузаронидани иҷорапулиро шартнома муайян мекунад.

Андозаи иҷорапулӣ бо ризоияти тарафайн дар мӯҳлати пешбиникардаи шартнома тағйир ёфта метавонад, вале на зиёдтар аз як маротиба дар давоми панҷ сол. Маблағи иҷорапулӣ бо талаби яке аз тарафҳо дар сурати ба таври мутамарказ тағйир ёфтани нарху тарифҳо ва дигар мавридҳои , ки актҳои қонунии ҶШС Тоҷикистон пешбини кардаанд, пеш аз мӯҳлат тағйир ёфта метавонад.

Моддаи 9. Моликият ҳангоми иҷора

Ба иҷора додани молу мулк боиси додани ҳуқуқт моликият ба ин амвол намегардад.

Маҳсулот ва даромаде, ки иҷорагир аз истифодаи молу мулки иҷоравӣ ба даст овардааст моликияти ӯ мебошад. Сарваҳои моддӣ ва дигар сарватҳои ба таркиби молу мулки иҷора дохилнашаванда, ки иҷорагир дар асосҳои пешбиникардаи қонун ба даст овардааст, ё харидааст, низ моликияти ҷорагир мебошанд.

Агар дар шартномаи иҷора дигар шарт пешбинӣ нашуда бошад, ҳар чизи барои беҳбудии молу мулки иҷора харида ва ё сохта шуда моликияти иҷорагир мебошад. Дар мавриде, ки иҷорагир беҳбудиро аз ҳисоби маблағи худ бо иҷозати иҷорадеҳ анҷом дода бошад ва ин барои молу мулки иҷора (тармиму аз навсозии бино ё иншоот ва ғайра) зарар нарасонда бошад, вай ҳуқуқ дорад, ки баъди ба охир расидани мӯҳлати шартномаи иҷора арзиши ин беҳбудикориро гирад, агар дар шартнома дигар хел шарт пешбини нашуда бошад.

Ҳангоми ба иҷора гирифтани корхона ва дигар комплексҳои ягонаи молу мулк иҷораги ва гирифтани арзиши беҳбудикории ҷудонопазири молу мулки иҷора , ки аз ҳисоби маблағи худаш, сарфи назар аз он, ки иҷорадеҳ ба иҷрои чунин корҳо иҷозат додааст ё не ҳуқуқ дорад, агар дар шартнома шарту шароити дигар пешбини нашуда бошад.

Бехбудикориҳое, ки (ҳам қобили ҷудошави ва ҳам ҷудонопазир) аз ҳисоби ҳиссаҷудокунии амартизатсионӣ аз молу мулки иҷора анҷом дода шудаанд, моликияти иҷорадеҳ буда ва арзиши молу мулки иҷора зам мешаванд.

Агар ҳолати молу мулке, ки баъди анҷоми амали шартнома баргардонда мешавд, аз вазъи пешбини шуда баъдтар бошад, иҷорагир ба иҷорадеҳ товонӣ зиёнро дар асоси қонунҳои ҷорӣ медиҳад.

Агар молу мулки иҷора бо гуноҳи иҷорагир пеш аз мӯҳлати амартизатсионӣ аз кор барояд, иҷорагир ба иҷорадеҳ иҷорапулии пурраи он, инчунин товонӣ зарарро мувофиқи қонунгузори ҷорӣ медиҳад. Агар иҷорагир молу мулки ба иҷора гирифташударо баъди анҷоми мӯҳлати истифода, ки он дар шартнома пешбини шудааст, истифода барад, иҷорадеҳ ба иҷоракор поддоши дахлдорро, медиҳад агар дар шартнома дигар хел талабот пешбинӣ нашуда бошад.

Моддаи 10. Харидани молу мулки иҷора

Иҷоракор бо розигии иҷорадеҳ метавонад молу мулки иҷораро пурра ва қисман харида гиранд. Шарт, тартиб ва мӯҳлати хариданро шартномаҳои иҷора ва харид муайян мекунад. Баҳсҳои оиди ин масъалаҳоро суди иқтисодӣ ё суд ҳал менамоянд.

Дар қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон мавридҳои маҳдуд ё манъ кардани харидани молу мулки иҷора пешбини шуда метавонанд.

Иҷорадеҳ ҳақ дорад дар шартномаи харид ба муддати муайян шартҳо пешниҳод намуда, ин ё он ҳуқуқи ӯҳдадориҳои хариддорро (иҷорагирро) муайян намояд. Ба ҷумлаи ҷунин шартҳо аз ҷониби хариддор қабул шудани ӯҳдадориҳои зайл дохил шуда метавонанд:

Бо маҳсулот ҳисобу китоб кардани арзиши молу мулки харида- маҳсулоте, ки бо амволи харидашуда истехсол мешавад;

Ба истеъмолкунадагон дастрас кардани як қисми маҳсулоти амволи харида шуда истехсол гардида, ки фурӯшандаи молу мулк муайян мекунад;

Дар мӯҳлати муайян тағйир надодани навъи маҳсулоте, ки ба амволи харидашуда истехсол мегардад;

Нафурӯхтани молу мулки харида шуда;

Риояи дигар ӯҳдадориҳои харидори молу мулк, ки шартномаи харид пешбинӣ кардааст.

Шартномаи харид инчунин шартҳои харидори молу мулкро низ дар назар дошта метавонад, ки он фурӯшандаи молу мулкро вазифадор менамояд дар давра муайян таъминоти моддиву техникӣ ва бозорӣ фуруши маҳсулоти дар мулки харида шуда истехсол карда шавандаро таъмин намояд, ба инкишофи фаъолияти истехсолӣ, илмию техникӣ ва иҷтимоии харидори молу мулк ва фаъолияти иқтисодии берунӣ мусоидат намояд.

Харидани молу мулк бо роҳи ба иҷорадеҳ супурдани бақияи арзиши молу мулк, ки иҷораи он то анҷоми мӯҳлати амартизатсия қаъ гардидааст, ба амл бароварда мешавад.

Барои харидани молу мулк ҳамагуна васоте, ки корхонаи иҷоравӣ мувофиқи қонун дар ихтиёри худ дорад, манбаъ шуда метавонад.

Ҳуқуқи моликияти корхонаи иҷоравие, ки молу мулкро харидааст аз лаҳзаи дар шӯрои депутатҳои халқи дахлдор ба қайд гирифтани ҳуҷҷаги давлатии хариду фурӯш оғоз меёбад. Акти хариду фурӯш баъди ба бучети дахлдор супурдани маблағи хариди молу мулк дода мешавад.

Баъди харидани молу мулки ба иҷора гирифта шуда корхонаи иҷора бо қарори коллективӣ-меҳнатӣ кооператив, ҷамъияти акционерӣ ва ё дигар корхонае таъдир ёфта метавонад, ки дар асоси моликияти коллективи амал мекунад.

Моддаи 11. Муайян кардани самти фаъолияти хоҷагии иҷорагир

Мувофиқи шартномаи иҷора самтҳои фаъолияти хоҷагиашро мустақилона муайян мекунад ва маҳсулоти даромадашро бо салоҳдиди худ ихтиёрдори менамояд.

Иҷорагир берун аз доираи ӯҳдадориҳои шартномавиаш дар фаъолияти хоҷаги дорӣ пурра озод мебошад.

Моддаи 12. Мӯҳлати иҷора

Мӯҳлати иҷораро шартнома муайян мекунад. Дар айни замон иҷораи захираҳои табиӣ, корхонаҳо, биноҳо, иншоот дарозмуддат аз панҷ сол ва аз ин ҳам зиёд мебошад.

Ҳангоми бастании шартномаи иҷораи замин шартҳои аз тарафи иҷорагир гузаронидани киштгардони илман асоснок бояд ҳатман пешбинӣ карда шавад. Ба ин муносибат мӯҳлати минималии иҷораи замин набояд аз ротатсияи киштгардони майдонҳо кам бошад.

Қитъаи заминро барои корҳои кишоварзӣ ва истехсоли маҳсулоти кишоварзӣ ба мӯҳлати муайянкардаи Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон ба иҷора додан мумкин аст.

Бо назардошти хусусияти молу мулк ва мақсадҳои иҷора шартнома кӯтоҳмуддат – то панҷ сол шуда метавонад.

Баъди анҷоми мӯҳлати амали шартнома иҷорагир ҳуқуқ дорад шартномаро барқарор кунад.

Агар бар бораи катъ намудан ва ё тағйир додани шартнома баъди анҷоми мӯҳлати он аризаи яке аз тарафҳо набошад, шартнома дар ҳамон мӯҳлат ва аз рӯи ҳамон шартҳо дароз карда мешавад, ки дар он пешбини шуда буданд. Ҳангоми ба мӯҳлати нав дароз кардани шартнома шартҳои он бо созиши тарафҳо тағйир ёфта метавонанд.

Моддаи 13. Тағйир додан бекор кардан, қатъ намудан ва давом додани шартнома

Тағйир додани шартҳои шартнома бекор кардан ва қатъи он бо ризоияти тарафайн роҳ дода мешавад. Бо талаби яке аз тарафҳо бо роҳи ду моҳ пеш огоҳонидани тарафи дигар дар мавридҳои шартҳои шартномаро вайрон кардани тарафи дигар шартномаи иҷора бо қарори ҳаками давлати ё суд қатъ шуда метавонад.

Аз нав созмон додани ташкилотҳои иҷорадеҳ, инчунин иваз кардани соҳиби моликияти иҷора гирифта шуда сабаби тағйир ёфтани ва ё бекор шудани шартнома намегардад.

Дар мавриди фавти иҷорагир ва ё дигар ҳолатҳои, ки у минбаъд ўҳдадорихояшро иҷро карда наметавонад, ҳуқуқҳои вай мувофиқи шартномаи иҷора ба яке аз аъзоёни оила ё аъзои ҳамроҳаш коркунандаи хочагии меҳнатӣ (коллективи иҷора) мегузарад, агар онҳо иҷоракор шудан хоҳанд.

Иҷорадеҳ ҳақ надорад, ки ба чунин шахсон барои ҳамроҳ шудан ба шартнома ба мўҳлати боқимонади шартномаи чорӣ роҳ надихад, ба истиснои мавридҳои, ки бастанӣ шартнома ба сифатҳои касбӣ ва шахсии иҷоракор вобаста бошад.

Моддаи 14 Баррасии баҳсу мунозира дар аснои бастанӣ шартномаи иҷора ва иҷрои он

Баҳсҳои ҳангоми бастанӣ шартномаи иҷора ва иҷрои он ба миён омадаро суди иқтисодӣ ё суд мувофиқи ваколаташон баррасӣ мекунад.

Моддаи 15. Муҳофизати ҳуқуқи иҷорагир ба молу мулк

Ҳуқуқи иҷорагир ба молу мулке, ки вай мувофиқи шартномаи иҷора гирифтааст, баробарии ҳуқуқи нисбати моликият муқаррар кардаи қонунгузорию граждани ҳимоя карда мешавад. Вай метавонад баргарадонидани молу мулки иҷораро аз истифода ғайри қонунӣ, баргарафт кардани монетаҳои истифодаи амвол, додани товони зарареро, ки ҳар шахс, аз ҷумла иҷорадеҳ, ба молу мулк расондааст, талаб кунад.

Аз ҳисоби молу мулки иҷора додани қарзи иҷорадеҳ роҳ дода намешавад.

Молу мулки иҷорагир танҳо бо қарори суди иқтисодӣ ё суд мусодира карда мешавад.

Шартҳои шартномаи иҷора дар тамоми мўҳлати эътибори шартнома ва дар он мавридҳои эътибори худро гум намекунад, ки қонунгузорию баъди имзои шартнома қоидаҳои, уки муқаррар кардааст, ки аҳволи иҷорагирро бад мекунад.

Иҷораи корхонаҳо (иттиҳодияҳо).

Моддаи 16 Ташкили корхонаи иҷора

Коллективи меҳнати корхонаи давлатӣ (иттиҳодия) ё воҳиди структурии иттиҳодия (минбаъд корхонаи давлатӣ) ҳуқуқ дорад, ки бо мақсади дар асоси корхона ташкил намудани корхонаи коллективи ташкилоти иҷоракоронро ҳамчун шахси юридикии мустақил созмон диҳанд.

Қарори созмон додани ташкилоти иҷорагирон ва органҳои идораи он дар Маҷлиси умумии (конференсияи) коллективи меҳнати ба овози аз се ду қисми аъзоёни он қабул карда мешавад.

Ташкилоти иҷорагирон лоиҳаи шартномаи иҷораро яқоя бо комитети иттифоқи касаба тартиб дода, онро ба органи давлатие, ки соҳиби моликият вайро барои ба иҷора додани корхонаи давлатӣ ва коллатдор намудааст, мефиристонанд. Ин орган бояд лоиҳаи шартномаро дар муддати сӣ рӯзи баъди гирифтани он баррасӣ кунад. Иштирофотеро, ки ҳангоми бастанӣ шартномаи иҷора ба миён меоянд, аз ҷумла иштирофотеро вобаста ба беассос ба иҷора надодани корхона ва кашол додани мўҳлати муҳокимаи тақлифхоро суди иқтисодӣ баррасӣ мекунад.

Баъди имзои шартнома ташкилоти иҷоракорон мувофиқи тартиби муқарраргардида молу мулки корхонаро қабул мекунад ва мақоми корхонаи иҷоравиро мегирад.

Корхонаҳои давлатӣ, воҳидҳои структурие, ки дар асоси онҳо корхонаи иҷоравӣ ташкил шудааст, мувофиқи тартиби муқарраркардаи қонун барҳам дода мешаванд.

Корхонаи иҷора дар асоси оинномае, ки дар маҷлиси умумии (конференсияи) коллективи меҳнат тасдиқ мешавад, амал мекунад. Корхонаи иҷора аз рӯзи дар комиҷроияҳои мақоми бақайдгирӣ маҳалли ҷойгиршавии корхонаи иҷора қайд шуданаш ҳуқуқи шахси юридикиро мегирад.

Корхонаи иҷора мувофиқи дархосташ номгӯй ва мукофотҳои ҳукумати корхонаи давлатиро, ки вай ба иҷора гирифтааст, дар худ нигоҳ дошта метавонад.

Корхонаи иҷора вориси ҳуқуқи молу мулк ва вазифаҳои корхонаи давлатии ба иҷора гирифтааш, аз ҷумла вориси ҳуқуқи истифодаи замин ва дигар захираҳои табиӣ мегардад. Иҷорадеҳ пардохти қарзи корхонаро пурра ё қисман ба ўҳдаи худ гирифта метавонад.

Ўҳадорию корхонаи давлатиро дар бобати фурӯши маҳсулот (кор, хизмат) иҷорагир дар ҳаҷму мўҳлати пешбиникардаи шартномаи ин корхона иҷро мекунад. Иҷорадеҳ ба иҷорагир захираҳои моддӣ ва лимитҳои (фондҳои) онҳоро медиҳад, инчунин дигар тадбирҳои заруриро меандешад, ки иҷрои ин ўҳадорӣ таъмин гардад.

Корхонаи иҷоравӣ ҳуқуқашро барои маблағгузорию мутамарказ ва дотатсия дар ҳаҷме, ки барои корхонаи давлатии ба иҷора гирифта муқаррар гардида буд, нигоҳ медорад.

Ба корхонаи иҷора ҳуқуқу вазифаҳои корхонаи давлати ба иҷора гирифта шуда дар бобати иштирок кардан дар тараққиёти иҷтимоию иқтисодии худде, ки вай он ҷо ҷой гирифтааст, мегузаранд.

Шартномаи иҷора муносибатҳои байни иҷорагир ва иҷорадеҳро доир ба шартҳои истифодаи захираҳои сӯзишворӣ, ашёи хом, масолеҳ, истеҳсолоти нотаом, маснуоти тайёр, тақсими бақияи фондҳои ҳавасмандгардонии иқтисодӣ, истифодаи фонди манзили идоравӣ, бо маблағ таъмин кардани он, харчи маблағеро, ки барои пардохти қарзи дебиторӣ гирифта шудааст, муайян мекунад.

Маҷбуран ба иҷора додани объектҳои, ки барои корхонаҳои иҷора зиёдатианд, роҳ дода намешавад.

Моддаи 17. Идораи корхонаи иҷора

Корхонаи иҷора мувофиқи оинномаи он идора карда мешавад.

Моддаи 18. Фаъолияти хоҷагии корхонаи иҷора

Корхонаи иҷора ҳуқуқ дорад сарватҳои моддиеро, ки ба таркиби молу мулки иҷора дохил мешаванд, ба иҷораи фаръӣ диҳад, барои истифодаи муваққатӣ бе пул ва ё пулакӣ диҳад, ба шарт ки ҷунин тариқи додани молу мулк боиси кам шудани нерӯи (арзиши) истеҳсоли иқтисодии корхона нагардад ва дигар шартҳои шартномаи иҷораро ҳалалдор накунад. Тартиби мазкури ихтиёрдорӣ молу мулки иҷора нисбати замин ва дигар объектҳои табиӣ ва дар мавридҳои дигаре, ки актҳои пешбинӣ кардаанд, татбиқ намегардад.

Корхонаи иҷора барои арзиши амволро зиёд намудан ҳуқуқ дорад ба таркиби молу мулки иҷора мустақилона тағйирот дарорад, онро аз нав созад, техникаи нав шинонад, васеъ кунад, ба шарт ки дар шартнома тартиби дигаре пешбинӣ нашуда бошад.

Корхонаи иҷора истифодаи самарабахш ва тақрористеҳсолкунии захираҳои табииро таъмин карда, онҳоро мувофиқи мақсадҳои ба қор мебарад, ки ба ин мақсадҳо дода шудаанд. Вай вазифадор аст, ки муҳити атрофро аз олудагӣ ва дигар таъсирҳои зиёновар ҳифз кунад.

Фаъолияти иқтисодии берунии корхонаи иҷора мувофиқи тартибе сурат мегирад, ки барои корхонаҳои давлатӣ муқаррар гардидааст.

Корхонаи иҷора вазифадор аст, ки аз рӯи шартномаи иҷора иҷрои супориши давлатӣ ва супоришҳои барои фуруши маҳсулот (қор, хизмат) мувофиқи алоқаҳои мавҷудаи хоҷагӣ дар ҳаҷме, ки аз супоришҳои дахлдори сол ба иҷора додани корхона зиёд набошад, ба ӯҳда гирад.

Вай ихтиёран заказҳои давлатӣ ва дигар ҳелӯҳдадорӣ истеҳсол ва фуруши маҳсулотро дар ҳаҷме мегирад, ки корхонаи молу мулки ба моликияти коллективӣ тааллуқдошташро ба ҳамон андоза истифода мебарад.

Иҷорадеҳ ӯҳдадорӣ аз иҷорагир харидани маҳсулотро ба зимма гирифта метавонад.

Корхонаи иҷора маҳсулоташ (қор, хизматаш)-ро аз рӯи нархҳои яклухт, харид, чакана ва шартномаие мефурушад, ки барои корхонаи давлатӣ пешбинӣ гардидаанд. Ашё, масолеҳ ва дигар захираҳои моддӣю техниро корхонаи иҷора аз рӯи нархҳои мавҷудаи яклухт, харид, чакана ва шартномавӣ мувофиқи тартиб ва шартҳои барои корхонаҳои давлатӣ муқарраршуда мехарад.

Ба корхонаи иҷора барои васеъ кардани истеҳсолот ва иҷрои вазифаҳои иҷтимоӣ аз ҳисоби маблағи давлатии муттамарказ ва маблағи иҷорадеҳ дотатсия, инчунин дар асоси ӯҳдадорӣ афзун гардондани истеҳсолоти маҳсулот ва беҳтар намудани сифати он (қор, хизмат) қарз ва бунақ (аванс) дода шуданаш мумкин аст.

Иҷорадеҳ ба иҷорагирони корхонаҳои давлатии зараровар ва камфоида оиди иҷорапулӣ имтиёзҳо дода метавонад.

Корхонаи иҷора натиҷаи фаъолиятшро ба ҳисоб мегирад, ҳисобу китоби бухгалтерӣ ва омори мувофиқи тартиби умумие, ки барои корхонаҳо муайян шудааст, пеш мебарад. Ба фаъолияти корхонаи иҷора аз рӯи тартибе, ки қонунгузорӣ ҷорӣ барои корхонаҳо муқаррар карда аст, бо назардошти хусусияти муносибатҳои иҷоравӣ назорат карда мешавад.

Моддаи 19. Маблағҳои молиявии корхонаи иҷора

Захираҳои молиявии корхонаи иҷора аз ҳисоби фуруши маҳсулот (қор, хизмат), кредитҳо, маблағи аз фуруши қоғазҳои қиматнок ба даст омада, хайрия ва дигар воситаҳои молиявӣ ташкил меёбанд.

Аз ҳисоби маблағи ҷамъшудаи корхонаи иҷора хароҷоти модда ва хароҷоти мушобеҳи он, маблағи музди меҳнат бароварда мешавад, андозҳо, пули иҷора, пардохти суғурта, пули захираҳои

табиӣ ва қувваи корӣ, фоизи қарзҳо дода мешавад. Фоидаи боқимонда пурра дар ихтиёри корхонаи иҷора мемонад. Корхонаи иҷора мақсадҳои истифодаи ин фоидаро мустақилона муайян мекунад.

Корхонаи иҷора метавонад барои ҷалб намудани захираҳои иловагӣ қоғазҳои қиматнок барорад, дар асоси қонунҳои дар амал буда заёмҳои мақсаднок барорад, дар бозори қоғазҳои қиматнок иштирок намояд.

Барои харидани қоғазҳои қиматнок аъзоёни коллективи меҳнатии корхонаи иҷора афзалият дорад.

Корхонаи иҷора метавонад дар асоси шартҳои муайянкардаи созишномаи тарафҳо, аз ҷумла мувофиқи аҳду паймони тарафайн рочё ба ҳаҷми фоизи истифодаи онҳо аз маблағҳои худ ба корхонаю ташкилотҳои дигар пул қарз диҳад.

Маблағҳо аз ҳисоби корхонаи иҷора фақат бо иҷозати корхонаи иҷора ва ё бо қарори суди иқтисодӣ ё суд бароварда мешавад. Пул аз ҳисоби корхонаи иҷора фақат дар мавридҳои пешбиникардаи актҳои қонунӣ соқит карда мешавад. Агар корхонаи иҷора дар бобати аз ҳисоб соқит кардани пул розӣ набошад, вай ҳақ дорад дар бораи ситонидани пул беасос аз ҳисоби соқитшуда ба ҳаками давлатӣ шикоят кунад.

Моддаи 20. Меҳнат ва музди он

Муносибатҳои меҳнатии аъзоёни коллективи корхонаи иҷораро қонуни оид ба меҳнат бо назардошти хусусиятҳои муқарраркардаи ҳамин Қонун танзим мекунад.

Корхонаи иҷора тартиби киро кардан ва аз кор озод намудани коркунон, шакли системаи додани музди меҳнат, тартиби рӯзи кор, усули сменагии корро мустақилона муайян намуда, дар бораи баҳисобгирии умумии вақти корӣ қарор қабул мекунад, тартиби рӯҳои истироҳат ва рухсатиرو муқаррар менамояд.

Корхонаи иҷора муддати рухсатии ҳарсолаи пулакиро мустақилона муайян менамояд. Дар айни замон давомоти он аз вақти барои категорияҳои дахлдори коргарону хизматчиёни корхонаҳои давлатӣ муайянгардида кам шуда наметавонад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси қонунҳои ҷорӣ манфиати иҷтимоии меҳнаткашони корхонаҳои иҷораро ҳамаҷониба ҳифз мекунад.

Барои коркуноне, ки аз сабаби ба иҷора додани корхонаи давлатӣ кор озод мешаванд, иҷорадеҳ ва Маҷлисҳои маҳаллии вакилони халқ дахлдор ҳуқуқҳоеро кафолат медиҳанд, ки қонун барои коркуноне пешбинӣ кардааст, ки дар сурати тағйир ёфтани ва ё барҳам хӯрдани корхонаи давлатӣ аз кор ҷавоб шудаанд.

Корхонаи иҷора мувофиқи тартиб ба андозаи муқарраршудаи санадҳои қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пардохтҳои дахлдор мутузаронанд ва андоз меспорад.

Моддаи 21. Моликияти корхонаи иҷора

Маҳсулоти иҷрошуда, даромад ва амволи дигаре, ки бо пули корхона харида шудаанд, моликияти корхонаи иҷора мебошад.

Дар амволе, ки мувофиқи шарту тартиби муқарраркардаи оинномаи корхонаи иҷора моликияти он мебошад, андозаи саҳми аъзоёни коллективи меҳнатӣ дар бунёди ин амвол аз ҳисоби иштироки шахсиашон, инчунин маблағгузорӣ ва амволи дигари ҳиссагушташон муайян карда мешавад.

Ба узви коллективи меҳнатӣ ба арзиши ҳиссааш дар моликияти корхонаи иҷора дар асоси оинномаи он қоғазҳои қиматнок дода шуданаш мумкин. Ба қоғазҳои қиматноки аъзоёни коллективи меҳнатӣ бо назардошти натиҷаҳои ниҳони истехсолот ва вазифаҳои тараққии корхона мувофиқи ҳаҷми муайянкардаи коллективи меҳнатӣ ҳақиқии саҳм (дивидент) дода мешавад.

Арзиши ҳақиқии қоғазҳои қиматнок дар мавридҳои пешбиникардаи оинномаи корхона ба соҳибонашон баргардонда мешавад.

Дар оинномаи корхонаи иҷора тартиб ва шартҳои додани ҳаққи саҳми аъзоёни коллективи меҳнатие, ки муносибатҳои меҳнатиро қатъ кардаанд муайян карда мешаванд.

Моддаи 22. Ташкили корхонаи иҷора дар заминаи моликияти соҳаи корхонаи (иттиҳодияи) давлатӣ

Корхонаи иҷораро дар заминаи иҷорайи моликияти истехсолот, цехҳо, шӯъбаҳо, фирмаҳо ва ё соҳаҳои дигари корхонаи (иттиҳодияи) давлатӣ ташкил кардан мумкин аст. Чунин корхонаи иҷора

бо ризоияти шартномаи иҷора бо мақоми дахлдори давлатии идораи амволи давлатӣ созмон меёбад. Дар айни ҳол шартномаи иҷора бо корхонаи (иттиҳодияи) давлатие баста мешавад, ки қисме аз амволи вай ба иҷора мегузарад.

Моддаи 23 Озмун барои иҷраи корхонаҳо (иттиҳодияҳо) ва амволи онҳо

Корхонаи (иттиҳодияи) давлатӣ ва ё соҳаи он ба тариқи озмун ба иҷора дода шуданаш мумкин аст.

Озмунро органи давлатие эълонмекунад, ки барои ба иҷора додани амволи дахлдор ҳуқуқ дорад.

Дар озмун коллективҳои меҳнатии корхонаҳои (иттиҳодияҳои) давлатӣ ва соҳаҳои онҳо, коллективҳои муштараки дарбаргирандаи коркуноне, ки дар ҳамаи корхона иттиҳодияи (соҳа) кор мекунад, гурӯҳи гражданинҳое, ки бо мақсади ба иҷора гирифтани корхона, иттиҳодияи (соҳаи) дахлдор дар коллектив муттаҳид шудаанд, иштирок карда метавонанд. Коллективҳои мазкур барои иштирок дар озмун мувофиқи тартиби пешбиникардаи банди 1-и моддаи 16 ҳамин Қонун ташкилоти иҷоракоронро ташкил медиҳанд. Дар озмун корхонаҳои (иттиҳодияҳои) дигари давлатӣ, инчунин кооперативҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ иштирок карда метавонанд.

Коллективҳои меҳнатии корхонаҳои давлати ва соҳаҳо, ки ба иҷора дода мешаванд, дар баробари шартҳои яхела барои иҷора гирифтани корхонаи давлатӣ бештар ҳақ доранд. Иҷорадеҳ ва инчунин органҳои он ҳангоми баррасии пешниҳодоти ба озмун расидаи иҷоракорон ба онҳое, ки самарабахшии бештари истеҳсолотро таъмин намуда, қисми зиёди амволи ба иҷора пешниҳодкардари қабул карда, ӯҳдадор мешаванд, ки бештар иҷорапули медиҳанд, бартари хоҳанд дод.

Ташкилоти аз озмун гузаштаи иҷоракорон бо иҷорадеҳ шартномаи иҷора мебандад. Ва мувофиқи тартибу шартномаҳои пешбиникардаи моддаҳои 16-21 ҳамин Қонун ҳамчун корхонаи иҷора амал мекунад.

Моддаи 24. Дар заминаи амволи ташкилотҳои ҷамъиятӣ ташкил кардани корхонаҳои иҷора

Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ҳуқуқ доранд, ки корхонаҳо ва соҳаҳои онҳоро мувофиқи шартҳои муайянкардаи ин ташкилотҳо ба иҷора диҳанд. Дар баробари ин ташкилотҳои ҷамъиятӣ метавонанд ҳангоми муайян кардани тартиби ташкил ва шартҳои фаъолияти корхонаҳои иҷора принципҳои дар ҳамин фасл зикрфтаро истифода баранд.

Моддаи 25. Корхонаи (иттиҳодияи) давлатӣ ва ё соҳаи онро иҷора гирифтани кооператив

Ҳангоми ба кооператив иҷора додани корхонаи давлатӣ ва ё соҳаи он муносибатҳои иҷоравӣ бо органи давлатие, ки барои ба иҷора додани корхона ваколатдор мебошад ва ё бо корхонаи дахлдори давлатӣ муқаррар мегарданд. Шартҳои шартномаи ба кооператив ба иҷора додан дар асоси банди 3 моддаи 16-ум ва моддаи 18-и ҳамин Қонун муайян мегарданд.

Иҷорагирии гражданинҳо

Моддаи 26. Иҷораи фардӣ ва гурӯҳӣ

Граждани ва ё гурӯҳи гражданинҳо метавонад воситаҳои истеҳсолот ва моликияти дигареро, ки барои фаъолияти хоҷагашон зарур аст, иҷора гиранд.

Шахсоне, ки ба фаъолияти меҳнатӣ дар асоси шартҳои иҷораи фардӣ ё гурӯҳи машғуланд баробари коргарону хизматчиён ҳаққи суғуртаи иҷтимоӣ ва таъминоти иҷтимоиро доранд. Иҷоракорон мувофиқи тартибу ҳаҷми муайянкардаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз даромадашон ба фонди давлатии суғуртаи иҷтимоӣ ҳисса мегузоранд. Давраи кори иҷоракорон, ки дар давоми он суғӯӣ дода шудааст, ба стажи кор дохил мешавад.

Органҳо ва ташкилотҳо, аз ҷумла шахсони юридикӣ хориҷӣ, ташкилотҳои давлатӣ, кооперативӣ, ҷамъиятӣ ва дигар ташкилотҳо, ки барои ба иҷора додан, вазифадоранд дар муддати як моҳ аризаи гражданинҳоро дар бораи ба онҳо ба иҷора додани амвол, замин ва дигар захираҳои табиӣ дида бароянд.

Ихтилофотеро, ки ҳангоми бастании шартномаи иҷора, аз ҷумла беасос рад кардан ё аз мӯҳлат дер дида баромадани аризаи ба иҷора додани амвол, замин ва захираҳои табиӣ ба миён меоянд, бевомита суд баррасӣ мекунад.

Моддаи 27. Фаъолияти хоҷагӣ ҳангоми иҷораи фарди ва гурӯҳӣ

Иҷорагирони фардӣ ва ё гурӯҳӣ мувофиқи шартнома ба маҳсулоти баровардаи худ мустақилона ихтиёрдорӣ мекунад, онро дар ҳар минтақаи мамлакат мефурушанд, мувофиқи нарху навои бо ризоияти истеъмолкунанда ва ё мустақилона муқарраркарда корхоро ба ҷо меоранд ва хизмат мерасонанд. Онҳо метавонанд иҷрои супориши давлатиро ихтиёран ба ӯҳда гирифта,

маҳсулоти аз ҳисоби ин супориш истехсошударо бо нархҳои яклухт, харид ва ё шартномавӣ фурушанд.

Дар участкаҳои замини иҷора сохтани бино, бағайр аз бошишгоҳи саҳрои, ки ба он бояд розигии иҷорадеҳ бошад, роҳ дода намешавад.

Иҷоракор бо пули фуруши маҳсулот (корҳо, расонидани хизмат) баъди додани пули иҷора, андозҳо ва пардохти қарзи банк мустақилона ихтиёрдорӣ мекунад.

Таъминоти моддию техники, нақлиёт, таъмиру тармим ва дигар намудҳои хизмарасонии иҷоракор дар хоҷагии қишлоқ дар асоси шартномае, ки мувофиқи тартиб ва шартҳои барои колхозу совхозҳо муқараршуда баста шудааст, сурат мегирад.

Хоҷагиҳои меҳнати иҷоракорон ҳангоми ба амал баровардани фаъолияти истеҳсолиашон метавонанд бо колхозҳо совхозҳо ва дигар ташкилоҳои давлатӣ, кооперативӣ ва ҷамъиятӣ алоқҳои кооператсионӣ барқарор карда, кооперативҳои таъминоту фуруш, азнавкоркунӣ таъмиру сохтмон ва дираг кооперативо, аз ҷумла хоҷагиҳои рафоқат ташкил кунанд.

Моддаи 28. Счет дар банк, қарз

Иҷоракор ҳуқуқ дорад, ки дар муассисаҳои банк счет кушояд. Ӯ ҳақ дорад, ки барои гузаронидани муомилоти қарз ва ҳисобу китоб мустақилона банк интиҳоб намояд.

Иҷоракорон метавонанд бо ризоияти муассисаҳои банк ва ё иҷорадеҳон барои тараққии истехсолот қарзи кӯтоҳмуддат ва ё дарозмуддат гиранд.

Маҷлисиҳои маҳаллии вакилони халқ метавонанд ба иҷоракорон барои ташкили хоҷагӣ, тараққии истехсолот, обёрии замин, сохтмони роҳ ва манзил қарз ё бо поддош пул ҷудо кунанд.

Фасли 2. Пудрати иҷоравии дохилихоҷагӣ

Моддаи 29. Истифодаи пудрати иҷоравии дохилихоҷагӣ

Пудрати иҷоравии дохилихоҷагӣ ҳамчун шакли ташкил ва додани музди меҳнати баъзе корхонаҳо, коллективҳои соҳаҳо, гурӯҳҳои коркунон (минбаъд-коллективҳои иҷоравӣ) метавонанд дар корхонаҳои давлатӣ, коллективи ва ҷамъиятӣ истифода шаванд.

Корхона бо ризоияти комитети иттифоқи касаба низомномаи пудрати иҷоравии дохилихоҷагӣ, нархҳои ҳисобии маҳсулот ва тарифҳои дохилихоҷагиро барои кор ва хизматрасонӣ, шаклҳои баҳисобгирифтани хароҷоти моддӣ ва хароҷоти дигари коллективҳои иҷораро тасдиқ мекунад.

Коллективҳои иҷоравӣ корхонаи давлатӣ шаклу системаи додани музд, тартиби рӯзи кор, сменаи корро мустақилона муайян карда, дар бораи ҷорӣ намудани усули ба ҳисоб гирифтани вақти кори умумӣ қарор қабул менамоянд, тартиби муайян кардани рӯзҳои истироҳатро бидуни вайрон намудани мутобиқати зарурии фаъолияти соҳаҳои гуногуни корхона муқаррар мекунад.

Коргарони нав бо ризоияти коллективи иҷора ба кор қабул карда мешаванд. Дар шартномаи пудрати иҷоравӣ дар хоҷагии қишлоқ ҳуқуқи коллективи иҷора дар боби аз номи корхона бастани шартномаи меҳнатӣ барои иҷрои корҳои муайян бо гражданинҳои аъзои коллективи иҷора набуда пешбинӣ шуданаш мумкин аст. Музди меҳнати чунин гражданинҳо аз ҳисоби пуле дода мешавад, ки барои музди меҳнати аъзоёни коллективи иҷора пешбинӣ шудааст.

Моддаи 30. Ташкили фаъолияти хоҷагии коллективи иҷора

Коллективи иҷора мувофиқи шартномаи пудрати иҷоравӣ вазифадор мешавад, ки маҳсулотро истехсол карда, кор, хизматрасониро ба корхона супорад ва ё бо супориши иҷорадеҳ маҳсулоти дар шартнома пешбинишударо ба корхонаҳои дигар ва ё гражданинҳо фурушад.

Коллективи иҷора метавонад ба маҳсулоти (кор, хизматрасонии) илова бар ҳаҷми шартномаи истехсолкардааш, агар қонун ва ё шартнома шартҳои дигарро муқаррар қада набошад, бо салоҳидиди худ ихтиёрдорӣ кунад.

Дар шароити пудрати иҷоравӣ корхона бо бучет, банк ва дигар органҳо аз рӯи натиҷаи тамоми фаъолиятҳо мувофиқи тартиби муайяншуда ҳисобу китоб мекунад. Вай вазифаи ба нақшагирифтани номгӯй ва ҳаҷми асосии истеҳсоли маҳсулот (корҳо, хизмат) –ро ба зиммаи худ гирифта, инчунин сиёсати ягонаи техникиро мегузаронад, мувофиқи плани барои корхона умумӣ оно аз нав сохта, бо техникаи нав мучаҳҳаз мекунад, соҳаи иҷтимоиро тараққӣ мекунад.

Коллективи корхонаи иҷора програмаи истеҳсолиашро бо назардошти шартномаи пудрати иҷоравӣ мустақилона тартиб медиҳад. Шартномаи пудрати иҷоравӣ ҳаҷму тартиби иштироки коллективи иҷораро дар хароҷоту пардохти корхона, аз ҷумла хароҷот барои тараққиёти истехсолт, илму техника ва эҳтиётоти иҷтимоӣ муайян мекунад. Дар шартномаи пудрати иҷоравӣ

масъулияти тарафҳо барои иҷро накардан ва ё ба қадри кофи иҷро накардани ўҳдадориҳои пешбиникардаи шартнома муайян карда мешавад.

Корхона ба коллективи иҷораи соҳа ҳуқуқи аз номи вай бастанӣ шартномаи хоҷагиро дода метавонад. Чунин коллективи иҷора ҳақ дорад дар муассисаи банк счёти кушояд. Коллективи иҷора аз рӯи шартнома ба амволе, ки ба ихтиёраш гузошта шудааст, ҷавобгар аст. Дар сурати нарасидани амвол мувофиқи ўҳдадориҳои коллективи иҷора корхона ҷавобгар мешавад.

Совхозҳо, колхозҳо ва корхонаҳои дигари хоҷагии қишлоқ дар асоси шартнома ва кооперативҳои иҷоракори соҳаҳо барои мустақилона фуруҳтани маҳсулоташон (корҳо, хизматрасонӣ), истифодаи даромади барои додани музди андозу пардохт ба бучет, ҳаққи суғуртаи иҷтимоӣ ҳуқуқи дода метавонанд. Чунин коллективҳои иҷора метавонанд дар муассисаҳои банк ё марказҳои молиявӣ ҳисобӣ счёти кушоянд.

Иҷорадеҳ дар шароити иҷораи дохили хоҷагӣ метавонад ба иҷоракор ҳар гуна имтиёзҳо диҳад.

Моддаи 31. Иҷорапули дар шароити пудрати иҷоравӣ

Иҷорапули барои замин ва чорвои маҳсулдеҳ ба андозаи фоидаи банақшагирифта (нормативӣ), ки ҳангоми истифодаи замин ва чорво ба даст омаданиш мумкин аст, бо назардошти сифати онҳо ва хароҷоти ҷамъиятии зарурӣ барои истеҳсоли маҳсулот муқаррар карда мешавад.

Подош барои амволи ба ихтиёри коллективи иҷора додасуда (иҷорапули) дар шартномаи пудрати иҷоравӣ муайян карда мешавад. Дар сурати тағйир ёфтани нарх ва шартҳои дигари иқтисодӣ ҳаҷми иҷорапули метавонад бо ризоияти тарафҳо таҷдиди назар шавад.

Агар суғуртаи киштзор, чорво ва амволи дигари иҷоравӣ аз тарафи корхона сурат гирифта бошаду коллективи иҷора бинобар офати табиӣ ва ё ҳодисаҳои дигар ҳаҷми дар шартнома зикрфтаи маҳсулотро гирифта натавонад, иҷорапули дар ҳаҷми маблағи аз суғурта гирифтаи корхона таносубан кам карда мешавад.

Кооперативи иҷора ҳақ дорад, ки бо ризоияти корхона аз номи вай барои суғуртаи киштзор, чорво ва амволи дигар шартнома бандад. Дар ин маврид ҳангоми офати табиӣ ва ҳодисаҳои дигари суғуртавӣ тағйири иҷорапули пешбинӣ намешавад.

Моддаи 32. даромади коллективи иҷора

Даромади коллективҳои иҷора аз пули фуруше, ки баъди додани иҷорапули, баровардани қусури хароҷоти моддӣ, ҳиссаҷудокуниҳои дигаре, ки дар шартнома пешбинӣ шудаанд, боқи мемонад, ташкил меёбад. Даромади дар ихтиёри коллективи иҷора монда мустақилона ихтиёрдорӣ карда, гирифта намешавад.

Тартиби танзими ҳаҷи пулери, ки барои додани музди меҳнат сарф мешавад, шартномаи пудратӣ муайян мекунад.

Моддаи 33. Кафолати ҳуқуқҳои коллективи иҷора

Амволери, ки мувофиқи шартномаи пудрати иҷоравӣ ба коллективи иҷора дода шудааст, корхона баргардонида гирифта наметавонад.

Пеш аз мӯҳлат тағйир додани шартнома ё қат намудани шартномаи пудрати иҷоравӣ танҳо бо ризоияти коллективи иҷора ва иҷорадеҳ роҳ дода мешавад.

Дар истеҳсолоти хоҷагии қишлоқ амали шартнома баъди анҷоми соли хоҷагӣ, камаш ду моҳ пеш бо огоҳ кардани тарафи дигар тағйир дода, ё қат карда мешавад.

Баҳсҳои байни коллективи иҷора ва корхонаҳоро, ки ҳангоми иҷро намудан қат кардан ва тағйир додани шартномаи пудрати иҷоравӣ сар мезананд, суди иқтисодӣ ё суди дадида мебарояд.

Президенти

Ҷумҳурии Тоҷикистон

Э. Раҳмонов

ш. Душанбе

6.12. 1990 сол №184

